

Skriftlig redegørelse:

Redegørelse af 7. maj 1980 vedrørende statsamterne.

(Redegørelse nr. VI).

Indenrigsministeren (Henning Rasmussen):

Ved kommunalreformen i 1970 blev den amtskommunale og den statslige amtsadministration adskilt fra hinanden. Amtmanden, der før 1970 både var formand for amtsrådet og chef for den fælles amtskommunale og statslige amtsadministration, har fra 1970 kun haft rent statslige funktioner. Den folkevalgte amtsborgmester afløste amtmanden som amtsrådets formand. Amtsrådets tilsynsopgaver overgik til et tilsynsråd, der med amtmanden som formand havde til opgave at føre tilsyn med primærkommunerne inden for amtet.

Gennem det tiår, der er gået siden kommunalreformen, er der ofte og fra flere sider rejst tvivl om nødvendigheden af den statslige amtsadministration. Det har ikke været bestridt, at de opgaver, som amterne – eller statsamterne, som de efterhånden i daglig tale er kommet til at hedde – varetager, skal løses af det offentlige. Debatten har alene drejet sig om rimeligheden i, at opgaverne ligger hos statsamterne. I naturlig forlængelse heraf har man desuden diskuteret, hvilke offentlige instanser der i givet fald skulle overtage statsamternes opgaver, hvis statsamterne besluttedes nedlagt.

I den forløbne periode har de skiftende regeringer haft disse spørgsmål under overvejelse, og der er efterhånden tilvejebragt et fyldigt materiale herom. Der er imidlertid ikke på regeringsplan blevet taget principiel stilling til spørgsmålet om statsamternes fremtid. Den uafklarede situation har nu bestået gennem så lang tid, at regeringen ikke finder det rigtigt at udskyde afgørelsen længere. Hensynet til administrationen af den for enkeltpersoner og for kommunerne meget væsentlige lovgivning, der hører under statsamterne, taler for, at der snart træffes en politisk beslutning. Det samme gør hensynet til personalet ved statsamterne.

Med denne redegørelse, som jeg herved tillader mig at afgive til folketinget, skal jeg på regeringens vegne give udtryk for den opfattelse, at statsamterne bør bevares altovervejende i deres nuværende skikkelse og med de

85. møde

Onsdag den 7. maj 1980 kl. 13.00

Dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om forholdsregler vedrørende økonomisk og andet samkvem med Iran. (Lovforslag nr. L 198).

3) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om optagesreglerne ved børnehave- og fritidspædagogseminarierne [af Bertel Haarder (V) m. fl.].

(Beslutfningsforslag nr. B 122).

Meddelelser fra formanden:**Formanden:**

I skrivelse af dags dato meddeler indenrigsministeren, at han ønsker i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 4, at give folketinget en skriftlig

Redegørelse vedrørende statsamterne.

(Redegørelse nr. VI).

Eksemplarer vil blive omdelt, og redegørelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

I skrivelse af dags dato meddeler undervisningsministeren, at hun ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om Statens Uddannelsesstøtte. (Forhøjelse af satsen m. v. som følge af ændring af reguleringspristallet samt forhøjelse af merværdiafgiften til 22 pct.).

(Lovforslag nr. L 218).

[Indenrigsministeren]

opgaver, som lovgivningen har henlagt til dem, og som med visse tilpasninger fortsat bør løses som statsopgaver.

Denne opfattelse er regeringen nået til ud fra en erkendelse af, at statsamterne har løst deres opgaver fuldt tilfredsstillende, og at det – trods grundige overvejelser herom – ikke har vist sig muligt at pege på bedre eller billigere alternativer til statsamterne.

Redegørelsen er nedenfor delt i 4 afsnit. Afsnit 1 indeholder en beskrivelse af statsamternes organisation og virksomhed. Som bilag er optrykt en mere detaljeret fortegnelse over statsamternes kompetence og en oversigt over udviklingen i sagsmængden. Afsnit 2 refererer de overvejelser, der har været af spørgsmålet om statsamternes fremtid, og afsnit 3 indeholder regeringens stilling hertil. I afsnit 4 sammenfattes regeringens synspunkter.

Redegørelsen vedrører ikke kun de egentlige statsamter, men også Københavns overpræsidium, der udfører statsamtsopgaverne i Københavns kommune med undtagelse af tilsynet med denne.

1. Statsamterne hører i *bevillings- og personalemæssig* henseende under indenrigsministeriets område. Der findes ud over overpræsidiets i København 14 statsamter. Amtmanden benævnes stiftamtmand, når stillingen – hvilket gælder i 8 tilfælde – også omfatter stiftsøvrighedsområdet. I hvert statsamt bortset fra Bornholms er ansat en eller flere kontorchefer samt et antal juridiske fuldmægtige, hvortil kommer det kontoruddannede personale. Den samlede driftsbevilling er for 1980 61 mill. kr., hvoraf 49,5 mill. er lønudgifter. Antallet af godkendte stillinger pr. 1. januar 1980 er 356: 1 overpræsident og 14 (stift)amt-mænd, 20 kontorchefer, 102 juridiske amtsfuldmægtige, 198 kontoruddannede (kontorfuldmægtige, overassistenter, assistenter), 14 amtsbetjente og – til opgaverne vedrørende det civile beredskab – 7 regionsmajorer. Ved det mindste statsamt (Bornholms) er ud over amtmanden ansat 2 amtsfuldmægtige, 1 amtsbetjent og 1 regionsmajor samt deltidsbeskæftiget kontorpersonele svarende til 2 heltidsmedarbejdere. Et mellemstort statsamtskontor som f. eks. Vejle råder over 1 amtmand, 1 kontorchef, 7 amtsfuldmægtige, 12 kontoruddannede, 1 amtsbetjent og deltidspersonale svarende til 1 heltidsmedarbejder. Den største institution er Københavns

overpræsidium med 49 heltidsstillinger: overpræsidenten, 3 kontorchefer, 14 fuldmægtige, 28 kontoruddannede og 3 betjente; dertil kommer deltidsansat kontorpersonele svarende til 4½ heltidsansat.

De fleste statsamter har etableret en ordning med kontordage i de større byer uden for hjembyen, således at afstandsproblemet for befolkningen spiller en forholdsvis underordnet rolle. Filiakontorerne betjenes af de ved det pågældende statsamtskontor ansatte juridiske fuldmægtige og har vist sig at være en meget hensigtsmæssig og billig ordning, især ved behandlingen af ægteskabssager.

Statsamternes opgaver er indbyrdes meget forskelligartede, men kan groft inddeles i to hovedgrupper og en restgruppe. Den ene hovedgruppe, der vedrører justitsministeriets område, udgør ca. 80 pct. af statsamternes nuværende arbejdsopgaver, hvoraf de familieretlige sager er de væsentligste. Det drejer sig især om separations- og skilsmissebevillinger, fastsættelse af underholdsbidrag og samkvemsret. Dertil kommer meddelelse af adoptionsbevillinger og af fri proces.

Den anden hovedfunktion vedrører indenrigsministeriets område. Her udgør tilsynet med primærkommunerne inden for amtet langt den væsentligste opgave. Tilsynet udøves af et tilsynsråd med amtmanden som formand og i øvrigt bestående af 4 amtsrådsmedlemmer; statsamtet er sekretariat for tilsynsrådet. Tilsynsopgaverne omfatter dels godkendelse af visse dispositioner, dels et almindeligt legalitetstilsyn. Herudover har statsamtet visse kompetencer i medfør af indfødsretsloven, og nogle af statsamterne har opgaver vedrørende civilt beredskab.

Restgruppen af statsamternes opgaver, der vedrører andre ministeriers områder, er en uensartet række af relativt mindre omfattende funktioner, f. eks. vedrørende stempelforvaltning, stiftsøvrighed og legatadministration. I denne forbindelse må nævnes, at amt-mændene og i et vist omfang også det øvrige amtsjuristpersonale i praksis udpeges som formand for eller medlem af en række lokale nævn, udvalg og kommissioner m. v., og det er som udgangspunkt antaget, at disse hverv kan pålægges udført som en tjenesteplygt.

Bilag 1 til redegørelsen indeholder en detaljeret fortegnelse over statsamternes nuværende funktioner.

[Indenrigsministeren]

Statsamtene har trods *et stigende sagsantal gennem de senere år* ikke fået tilført mere heltidsbeskæftiget personale, blandt andet under indtryk af usikkerheden omkring den fremtidige udvikling. Som det fremgår af *bilag 2* til redegørelsen, har der på det sagsområde, der hører under justitsministeriet, været tale om til dels meget betydelige stigninger fra perioden 1. april 1973–31. marts 1974 til halvåret 1. oktober 1977–31. marts 1978 (omregnet til helårstal). Inden for ægteskabssagerne i vid forstand er der i den nævnte periode sket en stigning på ca. 8 pct. til godt 80.000 sager. Antallet af sager om fri proces er tredoblet til godt 11.000, og antallet af navnesager er steget med ca. 20 pct. til knap 12.000 sager.

Som det fremgår af bilag 2, er der inden for ægteskabssagerne sket en særlig kraftig stigning med hensyn til beslutninger om samkvemsret samt ægtefælle- og børnebidrag.

Disse tal kan kun i en vis forstand opfattes som et realistisk udtryk for den voksende arbejdsmængde på de nævnte felter. Det forhold, at der i sager om fri proces og i ægteskabssager ikke længere gøres brug af politiets bistand til sagernes oplysning, har således i hver enkelt sag medført en væsentligt øget korrespondance og mødevirksomhed for statsamtspersonalet.

Stikprøveundersøgelser af væksttendenserne foretaget i 1980 viser en fortsat stigning. Eksempelvis steg antallet af ægteskabssager i Frederiksborg amt fra 3.763 i 1978 til 4.070 i 1979, altså en stigning på godt 9 pct., og der var i januar kvartal 1980 registreret 1.380 indkomne ægteskabssager mod 1.270 i januar kvartal 1979. I Århus amt udgjorde stigningen fra 1978 til 1979 15 pct.

Med hensyn til tilsynsrådssagerne kan der konstateres en meget klar udvikling i retning af en både kvantitativt og kvalitativt øget sagsmængde inden for legalitetstilsynet, hvorimod tendensen for godkendelsessagernes vedkommende har været mere uensartet.

Som det ses af oversigten i *bilag 3*, tabel 1, har der for landet som helhed været tale om en tilbagegang i antallet af godkendelsessager (godkendelse af køb og salg af fast ejendom, lånoptagelse, garantipåtagelse m. v.). Det højeste sagstal nåedes i 1972 med 8.094 sager. Fra 1974 har sagsmængden stabiliseret sig på et niveau omkring 5.500; i 1979 registreredes 5.231 sager. Udviklingen har ikke

været den samme i alle amter. Nogle steder har faldet i sagsmængden været større end landsgennemsnittet, medens der i andre amter er sket en beskedent stigning. Forskellen kan være påvirket af særlige faktorer inden for det enkelte amt, f. eks. antallet af udviklingskommuner, omfanget af aktiviteter i kommunerne m. v. Den almindelige nedgang i sagsmængden for landet som helhed har været betinget af en udvidet anvendelse af generelle købs- og salgstilladelser og af kommunernes reducerede lånemuligheder på grund af ændrede selvfinansieringsregler (generelle lånerammer). En række af de mere rutineprægede ekspeditioner er dermed faldet bort.

Den meget betydelige vækst på legalitetstilsynsområdet – det vil sige det almindelige tilsyn med, at kommunerne efterlever gældende ret – ses i bilag 3, tabel 2. Det fremgår heraf, at der i 1970 er registreret 115, i 1973 212 og i 1979 761 sager. Tallet for første kvartal af 1980 (228 sager) viser, at denne udvikling fortsætter. Dertil kommer, at sagerne antager en mere kompliceret og principiel karakter, dels fordi der gennem 1970'erne er sket en betydelig udvidelse af den kommunalt administrerede lovgivning, og dels fordi stadig flere spørgsmål rejses ved klager fra kommunalbestyrelsesmedlemmer eller fra borgere. Denne udviklingstendens er vist i bilag 3, tabel 3. Af klagesagerne er ca. 50 pct. rejst af borgerne.

Til tallene i bilag 3 bemærkes i øvrigt, at antallet af tilsynsrådsafgørelser er væsentligt større end antallet af sager. Således giver en godkendelsessag ofte anledning til, at der skal tages stilling til legalitetsspørgsmål, og en klagesag indeholder jævnligt flere legalitetsproblemer, som tilsynsrådet må tage konkret stilling til.

Endelig bemærkes, at tilsynsrådenes formænd og sekretariater i vidt omfang giver telefonisk rådgivning til kommunerne om opståede retsspørgsmål, hvorved egentlige tilsynsrådssager undgås. For landet som helhed er det oplyst, at der ugentligt gives rådgivning i ca. 275 tilfælde.

Der foreligger ikke oplysninger om sagsudviklingen på de forskellige øvrige områder, statsamtene administrerer (stiftsøvrighed, civilt beredskab m. v.), men det er det almindelige indtryk, at der i hvert fald ikke er sket nogen nedgang i sagsmængden.

[Indenrigsministeren]

2. Ret kort tid efter, at kommunalreformen var trådt i kraft i 1970, opstod der *tvivl om, hvilken rolle der var tiltænkt statsamtene*. Der forelå klare tilkendegivelser fra regeringen over for folketinget om, at amtmændenes kompetence skulle begrænses mest muligt på det kommunale område. Der var derimod ikke fastlagt nogen klar politisk målsætning for den fremtidige løsning af de statslige forvaltningsopgaver på amtsplanet.

I sommeren 1972 nedsatte regeringen et udvalg vedrørende den statslige administration på amtsplanet. Udvalgets opgave var at beskrive statsamternes opgaver og at redegøre for, til hvilke myndigheder opgaverne kunne henlægges, hvis den statslige amtsforvaltning ønskedes ophævet. Udvalget skulle desuden overveje, om visse af statsamternes opgaver kunne omlægges eller ophæves. Endelig blev udvalget bedt om at redegøre for de økonomiske og administrative konsekvenser af de forslåede muligheder. Selve spørgsmålet om ønskeligheden af statsamternes opretholdelse skulle udvalget derimod ikke beskæftige sig med.

Udvalget afgav betænkning i december måned 1974 (betænkning 731/1975).

Med hensyn til de statsamtsopgaver, der sorterer under justitsministeriet (person- og familieretlige sager), afstod udvalget fra at anvise et alternativ til statsamtene. Det skyldtes, at der i det af justitsministeriet i 1969 nedsatte ægteskabsudvalg foregik overvejelser af, om der skulle foreslås ændringer i reglerne om fremgangsmåden ved separation og skilsmisse. Så længe det ikke var afklaret, hvilke myndigheder der skulle behandle ægteskabssager i vid forstand, anså statsamtsudvalget det ikke for rimeligt at anvise alternativer til statsamtene for så vidt angår behandlingen af de øvrige civilretlige sager.

Med hensyn til tilsynet med kommunerne foreslog et flertal i udvalget, at tilsynsrådsopgaverne i tilfælde af statsamternes nedlæggelse kunne henlægges til indenrigsministeriet. Et mindretal anbefalede, at tilsynsopgaverne fortsat bevaredes på lokalt plan. Udvalget anbefalede i øvrigt en forenkling af tilsynsreglerne.

Med hensyn til en række af statsamternes øvrige sager fandt udvalget det vanskeligt at pege på brugbare alternativer. Det gjaldt f. eks. for stiftøvrigheds- og stempelsager. Udvalget stod også usikkert over for en flytning

af opgaver vedrørende det civile beredskab og fri proces til andre instanser.

Blandt andet under hensyn til, at ægteskabsudvalget ikke havde afsluttet sine overvejelser om behandlingen af separations- og skilsmissesager, var der ikke med den nævnte betænkning om statsamtene lagt op til en umiddelbar politisk stillingtagen til spørgsmålet om statsamternes fremtid.

I foråret 1977 afgav justitsministeriets ægteskabsudvalg betænkning (nr. 796/1977) om fremgangsmåden ved separation og skilsmisse. Et flertal gik ind for, at alle ægteskabssager overgik til domstolsbehandling (uden at der dog var enighed om, ved hvilke domstole sagerne skulle behandles), medens et mindretal anbefalede opretholdelse af den eksisterende »tostrengede« ordning, hvorefter parterne kan vælge at få separation og skilsmisse ved bevilling, såfremt de er enige om at gå den administrative vej i stedet for at gå til domstolene og enige om de væsentligste vilkår for separationen eller skilsmissen (forældremyndighed, underholdsbidrag og lejemål af den fælles lejlighed).

Flertallet begrundede blandt andet sin indstilling med, at den tostrengede ordning ansås for uoverskuelig og tidkrævende, og at der alene er administrativ rekurs af afgørelser om samkvemsret og størrelse af underholdsbidrag. Flertallet fandt, at mange ægtefæller på grund af kompetenceordningen indgår på vilkår, de er dårligt tjent med, alene for at få sagen afsluttet ved den administrative myndighed, hvor den er begyndt. Mindretallets indstilling motiveredes med, at den tostrengede ordning har århundredgammel hævd i dansk ret, at de allerfleste foretrækker administrativ behandling for domstolsafgørelse (fra 1. april 1973 til 31. marts 1974 blev der udfærdiget 23.211 separations- eller skilsmissebevillinger, mens kun 3.322 sager blev afgjort ved dom i kalenderåret 1974), og at den tostrengede ordning kun har givet anledning til vanskeligheder i en procentvis så ringe andel af sagerne, at dette ikke kan begrunde ophævelse af et ellers vel fungerende system. Endvidere fremhævede mindretallet, at den administrative sagsbehandling er mere diskret, smidig og uformel end domstolsbehandlingen, og at visse sagstyper (fastsættelse af bidragsstørrelse og omfanget af samkvemsret) på grund af deres skønsmæssige karakter egner sig bedre til

[Indenrigsministeren]

administrativ behandling end til domstolsafgørelse.

I de udtalelser, der er afgivet over betænkningen, er et flertal af de hørte myndigheder gået ind for bevarelse af den bestående ordning.

3. Om regeringens standpunkt til de to betænkninger kan jeg udtale følgende:

For *ægteskabssagerne* vedkommende er regeringen af den opfattelse, at den nuværende ordning, der giver mulighed for at vælge mellem domstolsbehandling og administrativ behandling, bør bevares. Det er almindeligt anerkendt, at statsamterne har løst deres opgaver på dette felt fuldt tilfredsstillende, og der er ikke efter regeringens opfattelse det tilstrækkelige grundlag for at antage, at en ordning, der alene åbner mulighed for en domstolsbehandling, er mere fordelagtig for befolkningen. Den forenkling, som kunne opnås ved at gennemføre domstolsbehandling i alle ægteskabssager, vedrører kun det forholdsvis lille antal sager, der i dag behandles såvel af domstolene som af statsamterne. Dette opvejes dog af, at det store flertal af ansøgerne formentlig ville føle det u hensigtsmæssigt at skulle gå til domstolene for at få formaliseret en beslutning, der er enighed om. Man kan næppe heller se bort fra risikoen for, at sagsbehandlingen ved retterne bliver tungere og mere langvarig end den administrative. Det gælder i hvert fald utvivlsomt behandlingen af klager over afgørelser i 1. instans. Nogen besparelse for borgerne eller det offentlige vil der heller ikke blive tale om. Tværtimod fører den mere formaliserede domstolsmæssige sagsbehandling – i hvert fald i anken – snarere yderligere udgifter med sig.

Også på det område, der hører under *tilsynsrådene*, har statsamterne efter regeringens opfattelse virket fuldt tilfredsstillende. Der er ikke påvist noget egnet alternativ til denne ordning, der indebærer betydelige fordele fremfor den centralisering, der efter statsamtsudvalgets ovennævnte betænkning måtte være alternativet.

For det første vil en centralisering af tilsynsopgaverne i indenrigsministeriet vanskeliggøre tilsynet, da den direkte lokale kontakt med kommune og borger bliver afskåret. For det andet vil det lokale folkevalgte element i tilsynet gå tabt ved en nedlæggelse af det regionale tilsyn. For det tredje vil en opret-

holdelse af det nuværende system sikre, at en sag kan efterprøves ved 2 instanser – lokalt og i indenrigsministeriet. Hertil kommer, at kommunerne som følge af den ændrede opgavefordeling efterhånden er kommet til at administrere en så betydelig del af de offentlige midler, at det kan vise sig hensigtsmæssigt – også lokalt – at have en statslig administration, der har mulighed for på lidt nærmere hold at følge og holde sig orienteret om kommunernes dispositioner.

Det er regeringens indtryk, at der er en udbredt politisk tilfredshed med tilsynsrådene. Det fremgik senest af debatten i folketinget i foråret 1979 om et beslutningsforslag om indførelse af »amtsombudsmænd« (Folketingstidende 1978–79 sp. 7654-70), og det er også regeringens indtryk, at amtsrådene gennem deres valg af medlemmer til tilsynsrådene viser en klart positiv indstilling til disse.

På de to hovedområder, som statsamterne varetager – og som efter gældende ret skal varetages af en statsmyndighed – er det således regeringens synspunkt, at der hverken findes bedre eller billigere løsninger end statsamterne. Dermed er den nødvendige forudsætning i og for sig til stede for, at den principielle beslutning om statsamternes opretholdelse nu kan træffes.

En konsekvens heraf er, at det ikke bliver aktuelt at overveje en ændret placering af de forskellige øvrige opgaver, statsamterne løser (civilt beredskab, indfødsret, stiftsøvrighed, stempelsager etc.), og som i tilfælde af deres nedlæggelse skulle overføres til andre, eventuelt nyoprettede, statsmyndigheder.

Endvidere indebærer beslutningen om statsamternes bevarelse, at staten fortsat har mulighed for at pålægge amtmændene og amtspersonalet i øvrigt forskellige hverv i nævn og råd m. v.

En beslutning om at nedlægge statsamterne ville til sin gennemførelse givetvis have krævet et meget omfattende foreberedelsesarbejde med sigte på dels at placere opgaverne andre steder, dels at gennemføre en rimelig anbringelse af amtspersonalet og dels at foretage ændringer i en lang række love og administrative bestemmelser. Det er i sig selv ønskeligt, at der ikke bliver behov for at bruge ressourcer til et sådant arbejde.

Under forudsætning af, at den fornødne tilslutning til regeringens principbeslutning

[Indenrigsministeren]

om statsamternes opretholdelse er til stede, er regeringen indstillet på at afklare, om der inden for den statslige lovgivning kan være fordele forbundet med at overføre kompetence fra ministerierne til statsamterne på områder, der er nært beslægtede med deres eksisterende opgaver. Statsamterne er både strukturelt og i henseende til deres arbejdsform nøje tilpasset til de opgaver, de varetager i dag, men kan også med fordel anvendes, hvor en decentralisering af centraladministrationens sagsbehandling måtte vise sig hensigtsmæssig efter moderne, rationelle synspunkter. Man kan ikke se helt bort fra, at den langvarige usikkerhed omkring statsamternes fremtid har vanskeliggjort rationelle overvejelser i så henseende.

Jeg kan oplyse, at der især inden for justitsministeriets og indenrigsministeriets forretningsområder er muligheder, der må ses nærmere på, men det kan ikke udelukkes, at også andre ministerier kan have interesse i at lægge nogle konkrete sagsekspeditioner ud til statsamterne.

Jeg vil understrege, at det ikke på nogen måde er tanken at anfægte den klare deling mellem amtskommunens og statsamtets virkeområde, der blev gennemført i 1970. Statsamtet og tilsynsrådet er og forbliver *rent statslige organer* uden nogen anden lovbestemt forbindelse med kommunerne end den, der følger af, at tilsynsrådets valgte medlemmer udpeges af amtsrådet.

4. Foranstående kan sammenfattes således:

Den stadigt voksende sagsmængde på de hovedområder, statsamterne administrerer – de civile retlige sager og tilsynet med kommunerne – gør det efter regeringens opfattelse påkrævet, at der nu træffes en beslutning om statsamternes fremtidige forhold.

Regeringen er som nævnt nået til den opfattelse, at statsamterne skal opretholdes i det væsentlige i deres nuværende skikkelse og i princippet med de opgaver, som lovgivningen har henlagt til dem. Statsamterne funge-

rer tilfredsstillende, og der har ikke kunnet peges på bedre eller billigere alternative løsninger.

Regeringen vil overveje, om der på områder, der har tilknytning til statsamternes nuværende opgaver, bør ske en decentralisering ved udlægning af sager fra ministerierne. Regeringen vil også være opmærksom på, om nogle af statsamternes opgaver mere hensigtsmæssigt kan løses andre steder. Det vil endvidere blive overvejet, om der kan foretages forenklinger og moderniseringer af statsamternes virksomhed. Det er regeringens hensigt at foretage en reduktion af tilsynet med kommunerne på godkendelsesområdet. Endvidere vil amtmændenes formelle repræsentative rolle efter deres eget ønske blive yderligere væsentligt reduceret.

Regeringen har overvejet at foreslå en ændret betegnelse, således at man undgår benævnelsen »amt«, der kan frembyde forvekslingsmulighed med amtskommunerne og den under disse hørende forvaltning. Efter at forskellige alternative betegnelser er blevet overvejet, er regeringen nærmest nået til den opfattelse, at benævnelsen »statsamt«, som jo er indarbejdet i den daglige sprogbrug, kan være egnet som det fremtidige officielle navn. På den anden side er regeringen meget åben over for at overveje andre brugbare løsninger, som der måtte blive peget på. I denne forbindelse kan oplyses, at betegnelsen »statsombud« og »statsombudsmand« har været stærkt inde i billedet som nye officielle udtryk. Derimod forekommer det nedarvede udtryk »overøvrigheden« i dag at være forældet, og det vil efterhånden glide ud af lovsproget.

Med beslutningen om opretholdelse af statsamterne er der efter regeringens opfattelse lagt et grundlag for en fortsat tilfredsstillende og sagligt kvalificeret behandling af borgernes og kommunernes retsforhold og for en forbedret anvendelse af statsadministrationens ressourcer.

Oversigt over statsamternes opgaver.

1. Det historiske udgangspunkt for den danske statsadministrations indretning er en inddeling i 3 instanser med kongen (regeringen, ministrene) som øverste led, overøvrigheden (amtmændene) som melleminstans og politiet (underøvrigheden) som 1. instans. I det 18. og 19. og også i en del af det 20. århundrede antog man, at amtmændene havde den »overordnede centralbestyrelse med alle i deres amt forefaldende civile anliggender«. Da der i dette lange tidsrum kun fandtes få lokale statsmyndigheder ved siden af politiet og overøvrigheden, og da amtmændene fra 1841 var formænd i amtsrådene, var der tillagt amtmændene en meget omfattende kompetence. Den spændte over justits- og politivæsenet, sundhedsvæsenet, civilretten (person- og familieret m. v.), socialvæsenet, skolevæsen, vejvæsen, brand- og bygningsvæsen, stiftsøvrigheden m. m.

Ved retsplejereformen 1919 afgav amtmændene størstedelen af deres kompetence vedrørende domstols- og politivæsenet, og de har i dag ingen funktioner på disse områder. Ved kommunalreformen 1970 bortfaldt amtmandens formandskab i amtsrådet og dermed amtmandens kompetence i de amtskommunale sager. Amtmanden havde herefter de person- og familieretlige sager, sager i forbindelse med tilsynet med amtets primærkommuner, klager over de sociale udvalgs afgørelser samt de sager, der vedrørte hans hverv som formand for fredningsplanudvalget. Endvidere bevarede amtmanden kompetencen vedrørende stiftsøvrighedssager, stempelsager, civilt beredskab, indfødsret, legater m. m.

Ved lov nr. 224 af 12. juni 1975 ophørte amtmandens kompetence i de sociale klagesager, der overgik til amtsankenævnene. I nogle af disse er amtmanden imidlertid udpeget som formand.

Ved lov nr. 219 af 24. maj 1978 ophævedes fredningsplanudvalgene, idet amtskom-

munerne overtog fredningssagerne. Derved bortfaldt amtmandens kompetence i fredningssager.

2. Statsamternes kompetence omfatter i dag følgende:

A. Inden for justitsministeriets område, hvor ca. 80 pct. af arbejdsopgaverne findes, og hvor justitsministeriet er ankeinstans, har statsamterne følgende opgaver:

1. Ægteskab:

Godkendelse af ægtepagter, jfr. lov 56 18. marts 1925 om ægteskabets retsvirkninger (retsvirkningsloven) § 36.

Tilladelser til indgåelse af ægteskab trods ung alder, jfr. lov 256 4. juni 1969 om ægteskabs indgåelse og opløsning (ægteskabsloven) §§ 1 og 4.

Afgørelser efter retsvirkningslovens §§ 7, 12, 13 og 20.

2. Ægteskabs opløsning m. m.:

Meddelelse af separations- og skilsmissebevillinger, jfr. ægteskabslovens § 42, stk. 2.

Afgørelser om forældremyndighed, jfr. lov 277 30. juni 1922 om umyndighed og værgeomål med senere ændringer (myndighedsloven) §§ 22, stk. 2, 23, 24, stk. 1 og 3, 26, 30, 31 og 32, stk. 2.

Afgørelser om samkvemsret, jfr. myndighedslovens § 27, stk. 3.

Afgørelser om ægtefællebidrag, jfr. ægteskabslovens § 50 og retsvirkningsloven § 8, jfr. §§ 5 og 6.

Afgørelser om børnebidrag, jfr. lov 200 18. maj 1960 om børns retsstilling (børneloven) §§ 13-17 og 19.

Afgørelse om fri proces i ægteskabssager, jfr. lb. 488 2. oktober 1978 om rettens pleje § 330, stk. 3.

3. Børn uden for ægteskab:

Fritagelse for at opgive barnefaderens navn, jfr. børnelovens § 10, stk. 2.

[Indenrigsministeren]

Afgørelser om bidrag, jfr. børnelovens §§ 13-17 og 19.

Afgørelser om samkøvsret, jfr. myndighedslovens § 27, stk. 2.

Afgørelser om forældremyndighed, jfr. myndighedsloven §§ 28, stk. 3 og 4, 30 og 31.

4. Sager vedrørende umyndiges midler:

Afgørelser vedrørende frigivelse af midler, udenretlige forlig, køb og salg af fast ejendom samt øvrige sager, jfr. myndighedslovens §§ 39, 49, 51, 52 og 62 samt justitsministeriets værgebekendtgørelse.

5. Adoptionsager:

Udfærdigelse af adoptionsbevillinger, jfr. lov 279 7. juni 1972 om adoption § 1.

6. Eksekutorsager:

Udfærdigelse af eksekutorbevillinger, jfr. lov 155 30. november 1874 om skifte § 83, stk. 2.

7. Afgørelse vedrørende båndlagte midler:

Frigivelse af båndlagt arv, jfr. lov 215 31. maj 1963 om arv §§ 63, 64 og 65.

8. *Afgørelse om fri proces* inden for det almindelige retssystem inkl. fri proces til skifte, jfr. retsplejelovens § 330.

9. *Begæringer om inddrivelse af bidrag i udlandet*, jfr. lov 150 24. april 1963 med senere ændringer om inddrivelse af underholdsbidrag § 2, stk. 2, samt §§ 20 og 21.

10. Afgørelser i navnesager:

Udstedelse af navnebeviser, jfr. lov 140 17. maj 1961 om personnavne §§ 5 og 15.

11. *Behandling af sager om husdyrvoldgift* (beskikkelse af medlemmer, meddelelse af anketilladelse samt fri proces), jfr. lov 94 15. marts 1939 om voldgift i tvistigheder angående handel med husdyr §§ 7 og 10.

12. *Udfærdigelse af proklamabevillinger*, grundlovens § 25, jfr. forordning af 23. marts 1827.

13. *Opgaver vedrørende strandingssager* jfr. lov 103 10. april 1895 med senere ændringer §§ 3, 8, 11, 12, 13 og 18.

B. Inden for *indenrigsministeriets område* har statsamterne opgaver vedrørende tilsyn

med kommunerne, indfødsret, valg til folketinget, indkvartering og det civile beredskab.

1. *Tilsynet med kommunerne*, jfr. grundlovens § 82 og lov om kommunernes styrelse (lovbekendtgørelse 399 19. juli 1977 med senere ændringer), omfatter dels et almindeligt tilsyn med lovligheden af de kommunale dispositioner, dels en konkret godkendelse af kommunernes køb og salg af fast ejendom, optagelse af lån, påtagelse af garantiforpligtelser, fastsættelse af diæter og vederlag samt aftaler om samarbejde mellem kommunerne m.v.

2. Indfødsret:

Udfærdigelse af bevis for dansk indfødsret i henhold til erklæring, jfr. lov 155 6. april 1978 om dansk indfødsret §§ 2, stk. 2, 2 A, 3, 4, 9 A, stk. 4, 10 B og 10 C.

3. Valg til folketinget:

Kontrol med valglistor, underretning af valgstyrelser om anmeldte kandidater m.v., jfr. lov 237 29. maj 1978 om valg til folketinget §§ 12, 19, 22 og 25.

4. Det civile beredskab:

Landet er opdelt i 7 civilregioner. Regionsamtmanden leder civilregionen og er ansvarlig for planlægning i fredstid af det civile beredskab inden for regionen, mens han i krigstid er regeringens repræsentant i regionens område, jfr. lov 342 23. december 1959 med senere ændringer om det civile beredskab.

5. Indkvartering:

Statsamtet er klageinstans i visse tvister vedrørende ekstraordinær indkvartering, jfr. lov 91 29. marts 1924 § 31.

C. Inden for *boligministeriets område* varetages opgaver inden for følgende områder:

1. *Boligsikring*. Amtmanden er ankeinstans i forhold til kommunalbestyrelsens beslutning om boligsikring, jfr. lov om boligsikring § 20 (lb. 241 8. juni 1979).

2. *Huslejenævnet*. Amtmanden beskikker formanden for huslejenævnet, jfr. lov 238 8. juni 1979 om midlertidig regulering af boligforholdene § 36, stk. 2 og 5.

3. *Betaling af beboerindskud i almennyttigt boligbyggeri*. Amtmanden er ankeinstans i

[Indenrigsministeren]

spørgsmål om lån, tilbagebetaling samt vilkårene herfor, jfr. lov 236 8. juni 1979 om ændring af lov om boligbyggeri § 85 a.

D. Inden for *miljøministeriets område* kan amtmanden bevilge en part fritaget for sagens omkostninger for landvæsensretterne, jfr. lov 133 6. marts 1970 om landvæsensretter § 48.

E. Inden for *finansministeriet, skattedepartementets område*, er amtmanden stempel- og afgiftsmyndighed, jfr. lov 174 30. april 1969 med senere ændringer om stempelafgift § 23 og beføjet til meddelelse af bødepålæg ved ikke rettidig indgivet arveanmeldelse, jfr. lb. nr. 443 28. september 1972 om afgift af arv og gave § 26.

F. Inden for *landbrugsministeriets område* kan amtmanden bevilge en part fri proces i hegnsynsforretninger. Endvidere udpeger amtmanden 1 medlem til et voldgiftsudvalg, jfr. lov 259 27. maj 1950 om hegn § 46, stk. 4, samt lov 121 12. april 1957 om bekæmpel-

se af farlige plantesygdomme og skadedyr § 6, stk. 4.

G. Inden for *kirkeministeriets område* varetager amtmanden flere opgaver.

1. Sammen med stiftets biskop udgør stiftamtmanden stiftets overøvrighedsorgan i økonomiske og administrative anliggender, jfr. rentekammercirkulæret af 28. september 1773.
2. Amtmanden har nogle funktioner inden for den gejstlige retspleje. Endvidere deltager stiftamtmanden i de årlige landemoder i stiftet.

H. Endvidere har amtmændene og en række amtsjurister hverv som formænd for eller medlemmer af kommissioner, udvalg og nævn, hvortil de beskikkes af staten eller af en lokal instans.

Statsamterne har bestyrelses- eller tilsynsopgaver i medfør af fundatserne for en lang række legater og stiftelser.

[Indenrigsministeren]

Bilag 2.

Oversigt over udviklingen i sagsantallet (justitsministeriets område):

	Antal sager i perio- den 1/4 1973-31/3 1974	Antal sager i perio- den 1/10 1977-31/3 1978 omregnet til helårstal	Stigning i sagsantal- let i procent
Fri proces	4.461	11.254	152,3
Navneændringer	9.945	11.926	19,9
Ægtepagter	1.823	2.604	42,8
Separations- og skilsmissebevillinger	23.211	24.756	6,7
Mægling og vilkårsforhandlinger	29.558	32.074	8,5
Samkvemsret	2.949	4.390	48,9
Ægtefællebidrag	9.942	13.128	32,0
Børnebidrag i ægteskab	18.405	24.152	31,2
Fri proces i ægteskabssager...	4.075	4.000	÷ 1,8
Bidragssager uden for ægteskab	5.909	7.602	28,7
Pupilsager	2.679	2.196	÷ 18,0
Adoptioner	1.884	1.742	÷ 7,5
Eksekutorbevillinger	954	1.106	15,3
I alt	115.795	140.930	21,7

	GODKENDELSESSAGER <i>Bilag 3 – tabel 1</i>											LEGALITETSSAGER <i>Bilag 3 – tabel 2</i>						
	Køb og salg, lånoptagelse, garantipåtagelser og diæter											jan. kvartal						
	1970 ¹⁾	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1970 ¹⁾	1973	1975	1977	1978	1979	1980
I alt	6246	7908	8094	6554	5510	5301	5453	5566	5715	5231	1475	117	212	318	549	720	769	228
Københavns amt	909	1183	859	790	765	783	588	624	738	652	137	10	34	30	37	56	51	24
Frederiksborg amt	290	342	316	224	230	216	240	250	236	205	32	7	32	36	84	68	91	20
Roskilde amt	310	313	289	249	251	163	159	149	154	113	25	18	16	23	34	31	47	6
Vestsjællands amt	492	604	688	472	294	353	409	421	404	239	75	3	16	22	87	88	53	13
Storstrøms amt	351	459	496	475	412	341	416	427	402	347	117	15	18	16	29	46	50	17
Bornholms amt	59	90	136	94	86	72	96	100	84	74	20	2	2	5	7	14	7	6
Fyns amt	538	615	693	563	494	452	526	527	436	405	98	12	8	25	33	45	50	13
Sønderjyllands amt	252	388	430	350	331	275	453	407	436	421	160	3	5	22	34	52	84	17
Ribe amt	466	625	491	483	424	417	377	364	399	411	158	1	10	21	30	44	51	12
Vejle amt	442	490	474	372	336	306	329	356	295	303	106	7	15	26	31	54	57	11
Ringkøbing amt	451	452	548	579	512	492	471	500	489	488	141	2	14	31	34	40	34	6
Århus amt	714	1062	1205	841	570	628	594	564	664	589	179	9	13	20	36	60	68	38
Viborg amt	296	523	674	419	368	332	336	421	493	522	99	15	9	18	17	19	22	12
Nordjyllands amt	676	762	795	643	437	471	459	456	485	462	128	13	20	23	56	103	104	33

¹⁾ Fra 1/4-70

[Indenrigsministeren]

Bilag 3 – Tabel 3

Legalitetssager:

Opdelt i sager rejst af mindretal (M), af borgere (B), af egen drift (ED), af kommuner (K) og af øvrige (Ø).

	Total	M	B	ED	K	Ø
1970 ¹⁾	117	6	63	16	32	0
1973	212	28	152	9	20	3
1975	318	40	193	36	40	9
1977	549	81	311	81	68	8
1978	720	132	380	104	91	13
1979	769	168	368	111	103	19
1980 ²⁾	228	69	93	25	39	2

¹⁾ Fra 1/4 1970

²⁾ Pr. 1/4 1980

Skriftlig fremsættelse af forslag:

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Herved tillader jeg mig for folketinget at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om Statens Uddannelsessøtte. (Forhøjelse af satser m. v. som følge af ændring af reguleringspristallet samt forhøjelse af merværdiafgiften til 22 pct.).

(Lovforslag nr. L 218).

På grund af den ændrede beregning af reguleringspristallet (»nulstillingen« af pristallet pr. januar 1980) opregnes i lovforslaget stipendiebeløb – og alle øvrige beløbsangivelser i loven – til prisniveau januar 1980, således at de uddannelsessøgendes stipendier ikke beskæres som følge af indgrebene i indkomstudviklingen. Dette forslag er alene af teknisk karakter og indebærer ikke merudgifter for staten.

I forbindelse med forslaget om at forhøje merværdiafgiften til 22 pct. foreslås compensationer bl. a. til de uddannelsessøgende.

Dette foreslås gennemført ved en forhøjelse af alle lovens støttesatser med 1,2 pct. svarende til de sociale compensationer, som der samtidig er stillet forslag om.

Statens udgifter ved forhøjelsen af stipendiesatserne kan på årsbasis, dvs. når forslaget får sin fulde virkning, anslås til ca. 13,5 mill. kr. i prisniveau januar 1980. Herudover skønnes det, at reguleringen af de maksimale støttebeløb, som den enkelte støttemodtager kan få i et støtteår i form af statsgaranteret lån eller statsgaranteret lån og stipendium, vil medføre et yderligere behov for statsgaranterede lån i banker og sparekasser på ca. 10 mill. kr. årligt.

Idet jeg i øvrigt henviser til bemærkningerne til lovforslaget, skal jeg anmode om tingets hurtige og velvillige behandling af forslaget.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Spørgsmål til ministrene:

Spm. nr. 727

1) Til statsministeren af:

Kurt Hansen (VS):

»Hvordan forestiller regeringen sig sine politiske målsætninger omkring den kommende overenskomstsituation overholdt, medmindre regeringen griber direkte ind eller får etableret trepartsforhandlinger, hvor LO-toppen siger god for en nul- eller minusløsning?«

Skriftlig begrundelse

Regeringen har med »påskeægget« gjort det ganske klart, at indrømmelser til arbejderne ved den kommende overenskomstsituation ikke kan accepteres.

Regeringen siger i papiret om en videreudbygning af et flerårigt økonomisk-politisk undersøgelsesprogram: »De kommende overenskomster må tilvejebringes gennem forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter ud fra de foreliggende oplysninger om den alvorlige samfundskononomiske situation.«

Noget tilsvarende står at læse i »Småtryk« fra budgetdepartementet: »I beregningerne for 1981 og følgende år er det derfor forudsat, at konkurrenceevnen forbedres med 2-3 procentenheder pr. år. I den forbindelse skal det nævnes, at de i december 1979 gennemførte foranstaltninger for resten af overenskomstperioden 1979–81 afdæmpede udviklingen i pengeindkomsterne og dermed i produktionsomkostningerne, sådan at konkurrenceevnen forbedredes. Det er af stor betydning, at denne udvikling fastholdes ud over indeværende overenskomstperiode, idet det for at opnå en gunstig udvikling i beskæftigelsen er helt afgørende, at forbedringen af betalingsbalancen sker gennem en forbedring af konkurrenceevnen fremfor gennem en yderligere anvendelse af finanspolitiske midler.«

Det, regeringen lægger op til, er utvivlsomt trepartsforhandlinger, hvor LO-toppen siger god for en nul- eller minusløsning til gengæld for aldeles beskedne ændringer i skatte-loven eller andre beskedne indrømmelser på parlamentarisk plan.

Arbejdsgiverne har deres store interesse i, at LO-toppen siger god for en OK-ordning. Derfor har arbejdsgiverne også interesse i at gå ind og være med, når der skal trepartsforhandles. LO-toppen har direkte opfordret til trepartsforhandlinger.

Men trepartsforhandlinger eller ej, regeringen har med påskeægget lovet arbejdsgiverne